

Зоран Р. Васиљевић
Универзитет у Бањој Луци
Правни факултет у Бањој Луци
zoran.vasiljevic@pf.unibl.org
ORCID ID: 0000-0002-9691-424X

РЕФОРМСКИ ПРОЦЕСИ У ВЕЗИ СА ДРУШТВИМА СА ОГРАНИЧЕНОМ ОДГОВОРНОШЋУ У ПРАВУ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ И ЊЕНИХ ДРЖАВА ЧЛАНИЦА

Сажетак: За разлику од националних законодавстава, на нивоу Европске уније недостигаје дејалнија регулатива друштва са ограниченом одговорношћу. Међутим, у посљедњих двадесетак година је завладао тренд олакшавања услова оснивања и услова пословања ове врсте привредних друштва, као најпогодније форме за спровођење такве идеје. Аутор у раду даје приказ и врши анализу развоја и имплементације идеје ублажавања услова оснивања друштва са ограниченом одговорношћу, а посебно кроз стварање његовог посебног облика – поједносављеног друштва са ограниченом одговорношћу. Констатира се да су бољи резултати остварени на националним нивоима, али и да је на нивоу Европске уније било мамака, поготово по питању стварања услова за електронску регистрацију. Показало се да су сви напори на овом плану довели и до повећања броја новооснованих друштва са ограниченом одговорношћу, а поготово њиховог поједносављених друштва.

Кључне речи: друштво са ограниченом одговорношћу, *societas unius personae*, поједносављено друштво са ограниченом одговорношћу, електронска регистрација.

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Друштва са ограниченом одговорношћу (*Gesellschaft mit beschränkter Haftung – GmbH*) која су настала крајем XIX вијека као њемачка правна

конструкција постала су, захваљујући својим карактеристикама, један од најчешћих организационих облика привредних друштава. Законодавства која су усвајала ову форму организовања су се користила једном од двије технике. Или су, по узору на њемачки модел, у посебном акту детаљно регулисала само друштва са ограниченом одговорношћу, односно, регулисала их у оквиру компанијских закона заједно са другим правним формама привредних друштава или су, пак, допуњавала посебне дијелове грађанских или трговинских законика материјом која се односи на ову, као и друге, форме привредних друштава.¹ Дакле, ова врста привредних друштава није представљала резултат његовог развоја и коначног имплементирања у легислативи, већ је настала актом законодавца у циљу поједностављења акционарског друштва које је, до тренутка настанка овог новог облика организовања, било једини облик организовања привредних друштава са ограниченом одговорношћу власника удјела за обавезе друштва. Односно, поједностављено речено, друштво са ограниченом одговорношћу је настало као алтернатива акционарском друштву.² Овај облик организовања је у новије вријеме готово већински заступљен у компанијскоправној пракси европских држава и креће се у распону 40-60% свих привредних друштава.³ Заслуге за то се, нарочито, састоје у оствареној комбинацији елемената и друштава лица и друштава капитала.

На нивоу Европске уније, међутим, друштво са ограниченом одговорношћу није толико детаљно уређено. Наиме, донијете су директиве којима се оно уређује само у мјери у којој се уређују питања која се односе на сва друштва капитала када је ријеч о општим питањима правне сигурности и рачуноводства.⁴ У новије вријеме се, пак, настоји олакшати оснивање при-

¹ Zvonimir Slakoper (Слаконер), *Društvo sa ograničenom odgovornošću u sudskoj praksi i pravnoj teoriji*, 2. izd., Organizator, Zagreb 2009, 1-2.

² Па сходно томе спадају, и поред свих специфичности, у групу друштава капитала заједно са акционарским друштвима. У том смислу се на њих примјењују и одређени заједнички принципи, као нпр., право на учешће у расподјели добити сразмјерно учешћу члана у основном капиталу друштва. Види: Владимир Марјански, „Расподјела добити члановима друштва с ограниченом одговорношћу и разлике у односу на друге исплате корпоративно-правног карактера“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, 1/2020, 228-229.

³ Z. Slakoper, 2.

⁴ Јакша Барбић (Барбић), *Pravo društava: Knjiga druga. Društva kapitala. Svezak II. Društvo s ograničenom odgovornošću, Društvo za uzajamno osiguranje, Kreditna unija, Europsko društvo – societas europea (SE)*, 6. izd., Organizator, Zagreb 2013, 32. Аутор упућује на питања регулисана раније важећим директивама компанијског права – првом, четвртном, седмом, једанаестом и дванаестом директивом. Ниједна од наведених директива више није на снази. Прва директива компанијског права 68/115/ЕЕС је због бројних измјена првобитно замијењена Директивом 2009/101/ЕС, а потом је и другонаведена Директива стављена ван снаге Директивом 2017/1132/ЕУ. Такође, и једанаеста Директива 89/666/ЕЕС је била измијењена Директивом 2012/17/ЕУ, а затим и стављена ван снаге чланом 166. Директиве 2017/1132/ЕУ. Четврта (78/660/ЕЕС) и седма (83/349/ЕЕС) директива су мијењане у више наврата, да би коначно биле

вредних друштава, што је нарочито актуелизовало материју друштва са ограниченом одговорношћу, као једноставнијег облика друштава капитала у смислу да није оптерећено толиким бројем формалности у погледу структуре и организације друштва као акционарско друштво, а нарочито због чињенице да је већина норми којима се уређује ова форма привредних друштава диспозитивног карактера. Побољшање пословног окружења за сва привредна друштва, а посебно мала и средња, је један од главних приоритета десетогодишње стратегије раста Европске уније – Европа 2020, која је прокламована 2010. године.⁵ Рјешења се траже у њиховом даљем поједностављењу кроз захтјеве за спуштањем најнижег износа основног капитала потребног за оснивање друштва, те омогућавању комплетног процеса електронске регистрације.

У процесу регистрације друштава са ограниченом одговорношћу (у даљем тексту: д.о.о.), посебно се истиче форма једночланог д.о.о.-а, која је предмет још једноставније процедуре оснивања и мање строгих захтјева, прије свега у погледу форме оснивачког акта. Овај облик организовања се карактерише потребом за минималном регулацијом и одсуством бројних правила намијењених рјешавању интерних конфликта и других питања, што је карактеристично за вишечлана друштва. Према подацима из приједлога Директиве о једночланом друштву са ограниченом одговорношћу из 2014. године (у даљем тексту: приједлог SUP Директиве), ова врста д.о.о.-ова чини око једне половине њиховог укупног броја у Европској унији. Стога ће и у овом раду нагласак бити на приказу новијих настојања на реформи регулативе Европске уније управо у сегменту једночланих друштава, односно, најзначајнијим дилемама које је прате и ометају њено спровођење. Поред тога, биће анализирана и питања која се односе на убрзавање процеса регистрације привредних друштава, омогућавањем њихове електронске регистрације, која се, иако не нужно, првенствено примјењује на једночлана друштва. Коначно, указаће се и на тренд који се све више шири у правима држава чланица Европске уније, а односи се на регулисање оснивања поједностављених облика друштава са ограниченом одговорношћу.

стављене ван снаге Директивом 2013/34/EU. Коначно, и Дванаеста директива из 1989. године (89/667/ЕЕЦ), која се односи на једночлана друштва, је замијењена Директивом 2009/102/ЕС.

⁵ *COM* (2010) 2020, 3. марта 2010. Након тога је предузето низ мјера у циљу побољшања приступа финансирању и даљем смањењу трошкова пословања у Европској унији, што је посебно видљиво у актима попут Комуникације „Индустријска политика за раздобље глобализације“ (*COM* 2010, 614), Ревизији Акта о малом предузетништву (*COM* 2011, 78, 23. фебруара 2011.), те Актима о јединственом тржишту I и II (*COM* 2011, 206, 13. априла 2011. и *COM* 2012, 573, 3. октобра 2012.). Ово је наведено и у образложењу Приједлога Директиве о једночланом друштву са ограниченом одговорношћу – *Societas Unius Personae*. Вид. Proposal Directive of the European Parliament and of the Council on single-member private limited liability companies, *COM/2014/0212*, 9. априла 2014., 5.

2. ПРОЈЕКТИ НА НИВОУ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Омогућавање оснивања једночланих компанија се захтијева у праву Европске уније, као обавеза свих националних законодавстава. Ради се о норми чл. 2. Директиве 2009/102/ЕЗ из подручја права трговачких друштава о друштвима с ограниченом одговорношћу с једним чланом (у даљем тексту: Директива 2009/102/ЕЗ) из 2009. године.⁶ Уосталом, још је XII Директивом компанијског права о једночланим друштвима са ограниченом одговорношћу (89/667/ЕЕС), из 1989. године, била прописана могућност оснивања овог облика д.о.о.-а у циљу излагања у сусрет потребама мањих предузетника. У новије вријеме се, међутим, јавља тренд даље симплификације норми које се односе на оснивање и пословање д.о.о.-ова уопште, и то на два начина, поједностављењем законског уређења постојећих д.о.о.-ова, као и увођењем новог подтипа поједностављеног д.о.о.-а. Овај тренд је, такође, узет у обзир и на наднационалном нивоу, тј. у приједлозима директива Европске уније који су се појавили о посљедњих петнаест година.

2.1. Покушаји унификације регулативе привредних друштава

На нивоу Европске уније се практично од њеног настанка покушавало са унификацијом компанијског права у материји организационе структуре привредних друштава. Први зачеци идеје о успостави наднационалних привредних друштава се јављају већ 1959. године у оквирима Вијећа Европе и били су усмјерени на увођење Европског акционарског друштва (*Societas Europea*). Након тога се 1962. године јавља идеја о увођењу Европског приватног друштва, али она није наишла на ширу подршку. Тек се 1995. године обнавља иницијатива за увођење једног оваквог друштва, и то кроз сарадњу истраживачког одјељења паришке Коморе за трговину и индустрију (*Centre de Recherche sur le Droit des Affaires – CREDA*) и Универзитета у Хајделбергу.⁷ На темељу њихове студије, 1998. године је израђен приједлог организационог облика Европског приватног друштва, који, међутим, није наишао на подршку тијела Европске уније.

Тек је 2007. године дошло до формалне иницијативе, кад је Европски парламент позвао Европску комисију да изради нацрт Статута о Европском приватном друштву. На основу тога је 2008. године сачињен приједлог Уредбе

⁶ Directive 2009/102/EC of the European Parliament and of the Council of 16 September 2009 in the area of company law on single-member private limited liability companies, *Official Journal of the European Union*, L 186/80, 11. јула 2019.

⁷ Више вид. Dionis Jurić (Јурић), Sonja Marinac (Маринац), „Societas Unius Personae – Приједлог Директиве о друштвима с ограниченом одговорношћу с једним чланом“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 36(1)/2015, 438.

Вијећа о Статуту Европског приватног друштва (*Societas Privata Europea – SPE*),⁸ чији је циљ био проналажење једнообразног модела и регулативе за ширу групу друштава која би могла неометано да послују у Европској унији. Ово је било од нарочитог значаја, као прекретница, јер су затворене компаније до тада биле много мање инволвиране у процес хармонизације од отворених компанија.⁹ Наиме, Европска компанија (*Societas Europea – SE*) је била примарно дизајнирана за веће компаније и њена структура, као и правила о партиципацији запослених, били су непогодни за мање компаније које су имале циљ да се укључе у заједничке пројекте. Организација пословања у форми SE је за њих била превише скупа и то је требало да се превазиђе путем SPE.

Циљ приједлога Статута SPE је био понудити малим и средњим предузећима инструмент којим би се олакшале њихове прекограничне дјелатности. Приједлог је неколико пута мијењан, да би коначно, 2013. године, био повучен због немогућности усаглашавања.¹⁰ Најзначајнији разлози супротстављања његовом усвајању су се односили на питања раздвајања статутарног (регистрованог) и стварног сједишта управе, заштите повјерилаца,¹¹ стварања новог 29. компанијскоправног режима, хармонизације права мањинских чланова и кодетерминације,¹² тј. партиципације запослених у управи.¹³

2.2. Неуспјех идеје стварања *Societas Unius Personae*

Управо као резултат последица повлачења приједлога Статута SPE, сачињен је нови приједлог једночланог друштва са ограниченом одговорношћу (*Societas Unius Personae – SUP*), са другачијим приступом који се састојао у стварању оквира, који би давао доста слободе националним легислативама у дефинисању карактеристика овог друштва. Намјера је и даље била да се

⁸ COM 2008, 396.

⁹ Robert Drury (Друри), “The European Private Company”, *European Business Organization Law Review*, 9/2008, 125-126.

¹⁰ Annex to the Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Regulatory Fitness and Performance (REFIT): Results and Next Steps, COM (2013) 685.

¹¹ Наиме, поједине државе чланице су се плашиле да би концепт компаније са основним капиталом од свега 1 евра могао угрозити заштиту повјерилаца.

¹² Овај институт има законско упориште и широку политичку подршку у Њемачкој, као његовом заговорнику, али је стран већини правних система. Ово је, иначе, највећи разлог зашто је Њемачка одбацила приједлог Директиве, штитећи своја правила о кодетерминацији.

¹³ Више вид. Stephan Harbarth (Харбарт), From SPE to SMC: The German Political Debate on the Reform of the “Small Company”, *European Company and Financial Law Review*, 12(2)/2015, 232.; Christoph Teichmann (Тајхман), “Corporate Groups within the Legal Framework of the European Union: The Group-Related Aspects of the SUP Proposal and the EU Freedom of Establishment”, *European Company and Financial Law Review*, 12(2)/2015, 205.

оснивачима мањих компанија помогне да дјелују и у иностранству, што је требало ојачати предузетничку активност и повећати запосленост у Европској унији.¹⁴ Штавише, и веће компаније би могле користити ове могућности.¹⁵ Такође, приједлог SUP Директиве је садржавао одредбе које су олакшавале оснивање једночланих друштава и на чисто националном нивоу. Према томе, за разлику од SPE, није се радило о приједлогу наднационалног друштва, већ о правној форми која је требала егзистирати на националним нивоима паралелно са другим формама једночланих друштава, које су већ постојале у тим националним законодавствима. SUP је требао да буде једна подврста д.о.о.-а у сваком од правних система држава чланица, слично као и поједностављено д.о.о. у оним системима који га познају.¹⁶ Ово је било значајно и са становишта одбране изабраног правног основа за сачињавање приједлога SUP Директиве, тј. чл. 50 Споразума о функционисању Европске уније (TFEU), на који се позивала Комисија која је сачинила приједлог, јер тим чланом не могу бити оправдана наднационална друштва, већ само чланом 352 овог Споразума.¹⁷

Националним законодавствима је, такође, била остављена опција да новом компанијскоправном режиму прилагоде већ постојеће норме којима су била регулисана једночлана друштва. У том смислу, не би било јединствене форме SUP-а, већ онолико варијанти колико има националних легислатива.¹⁸ Уствари, како су добро примијетили Хомелхоф (Hommelhoff) и Тајхман (Teichmann),¹⁹ SUP је представљао оживљавање SPE-а под поједностављеном и националном формом.

Овај облик организовања је, према чл. 16. приједлога SUP Директиве, требао имати оснивачки капитал од свега 1€ и није требао имати обавезу стварања обавезних законских резерви. Циљ таквог рјешења је био да се суспендује пракса иницирана од стране појединих држава (Њемачка, Белгија, Хрватска), која је наметнула ову обавезу као један од облика заштите интереса повјерилаца.²⁰ Умјесто тога, чланом 18. приједлога SUP Директиве је уведен тест солвентности, који је предвиђао забрану исплата једином члану у слу-

¹⁴ Mette Neville (Невил), Karsten Engsig Sorensen (Соренсен), „Promoting Entrepreneurship – The New Company Law Agenda“, *European Business Organization Law Review*, 15/2014, 549.

¹⁵ С. Teichmann, 223-224.

¹⁶ Pierre-Henri Conac (Конак), „The Societas Unius Personae (SUP): A „Passport“ for Job Creation and Growth“, *European Company and Financial Law Review*, 12(2)/2015, 158.

¹⁷ Више вид. Corrado Malberti (Малберти), „The relationship between the Societas Unius Personae proposal and the *acquis*: Creeping Toward an Abrogation of EU Company Law?“, *European Company and Financial Law Review*, 12(2)/2015, 245-246. Ово је врло вјероватно био и први приједлог неке директиве којим се од националних легислатива захтијевало да створе нову форму правног субјекта.

¹⁸ С. Malberti, 243.

¹⁹ Peter Hommelhoff, Christoph Teichmann, „Die Wiederbelebung der SPE“, *GmbHR 2014*, 177-186. Нав. према P-H. Conac, 144.

²⁰ D. Jurić, S. Marinac, 453.

чају да годишњи финансијски извјештај показује да би нето имовина била мања или би таквом исплатом постала мања у односу на износ основног капитала увећаног за резерве које се не могу исплаћивати у складу са оснивачким актом SUP-а. Такође, била је предвиђена обавеза менаџмента компаније да њену солвентност потврди и одговарајућим сертификатом. Овакав приступ заштити повјерилаца је био изграђен по узору на енглеско и данско право.²¹ На тај начин би била и појачана одговорност управе друштва. Наиме, у енглеском праву они чак могу бити и кривично одговорни ако без основног разлога потврде солвентност компаније.²²

Један од циљева приједлога SUP Директиве је био смањење трошкова регистрације и путем увођења могућности потпуне електронске регистрације, као и усклађивања њеног поступка међу државама чланицама. Овај Приједлог је требао да замијени још увијек важећу Директиву 2009/102/ЕЗ, инкорпорисањем њених одредаба и додатним проширењем у циљу постизања веће хармонизације међу националним законодавствима.

SUP је био замишљен као облик д.о.о.-а чије оснивање је требало бити олакшано понуђеним моделима оснивачких аката (које једини оснивач може сам модификовати),²³ ограничавањем процеса регистрације на само неколико формалних захтјева и омогућавањем саме регистрације електронским путем,²⁴ уз остављање могућности да се регистрација и даље спроводи у папирној форми. Наиме, приједлогом SUP Директиве се у чл. 14 ст. 3 захтијевало од држава чланица да омогуће да се комплетан процес регистрације може спровести без потребе да оснивач мора бити физички присутан пред било којим органом у држави регистрације. Процес регистрације је, у складу са Акционим планом за мала предузећа у Европи из 2010. године, требао трајати најдуже три радна дана од пријема комплетне документације. Језичке баријере код прекограничног оснивања су требале бити превазиђене идентичном процедуром оснивања у свим државама чланицама, чиме би се

²¹ Више вид. P-H. Conac, 169.

²² Више вид. Audrey Kravets (Кравец), „Discussion Report: The Proposal for a Directive on the Single-Member Private Limited Liability Company“, *European Company and Financial Law Review*, 12(2)/2015, 133-134.

²³ Поређења ради, могло би се истаћи да се на усаглашавању модела оснивачких аката, осим у ЕУ, ради и у другим правним системима. Тако је, нпр., Америчка адвокатска асоцијација (*American Bar Association*), односно њена секција за Пословно право (Комитет за д.о.о.-ове, ортаклуке и неинкорпорисане ентитете) припремила модел оснивачког акта једночланог д.о.о.-а (и то у случају кад је оснивач физичко лице) у складу са Законом Делавера о друштвима са ограниченом одговорношћу (вид. LLCs, Partnerships and Unincorporated Entities Committee, ABA Business Law Section, Single Member LLC Individual Member Form, *The Business Lawyer*, 69/2014, 775-797).

²⁴ Klaus Hopt (Хопт), „Corporate Governance in Europe“, *New York University Journal of Law & Business*, 12(1)/2015, 159.

додатно смањили и трошкови оснивања, јер оснивач не би морао да тражи помоћ страних адвоката у држави оснивања, већ би просто могао да се обрати и адвокату у својој држави који би га могао поучити о поступку оснивања.²⁵

Постојали су, међутим, снажни разлози против прихватања приједлога SUP Директиве, који су довели до његовог повлачења. Међу тим разлозима, нарочито се истицао страх појединих држава чланица да би нови облик организовања могао угрозити постојеће облике који су већ били регулисани у националним правима, као и страх нотара, у државама у којима се захтијевало њихово учешће у сачињавању оснивачких аката, да би могли изгубити своју улогу увођењем могућности електронске регистрације. То се нарочито односило на Шпанију и Њемачку као веће и утицајније државе. Отклањању тог страха није помогло ни указивање на чл. 14 ст. 5 приједлога SUP Директиве који је државама чланицама остављао могућност да задрже правила која се односе на верификацију идентитета оснивача, као и било ког другог лица које се приликом регистрације појављује у име оснивача, те прихватљивост докумената и других информација које се достављају надлежном регистру. Тиме је била задржана могућност учешћа нотара у поступку регистрације.²⁶

У Њемачкој је, поред претходно наведеног, постојао и страх синдиката да би принцип кодетерминације могао бити угрожен, укључујући њихове позиције у органима управљања привредних друштава.²⁷ Приједлог SUP Директиве заиста није садржавао одредбе о кодетерминацији, али с обзиром на то да се овдје радило о приједлогу превасходно националне форме привредног друштва, а не наднационалне, ништа не би спречавало државе чланице (односно, Њемачку у конкретном случају) да аутоматски примиијене правила о кодетерминацији која су већ имала у сопственом законодавству. Стога се може узакључити да је и овај страх био неоправдан.

Коначно, једна од примједби на приједлог SUP Директиве је била и та да би она, с обзиром на високе трошкове успостављања система електронске регистрације, могла имати улогу „тројанског коња“ у смислу увођења електронске регистрације за све компаније, како би инвестиција могла да буде профитабилна. Наиме, увођење обавезне електронске регистрације само за SUP би било прилично неекономично за државе чланице.²⁸ Све то је резултирало повлачењем приједлога Директиве 2018. године.²⁹

²⁵ Више вид. Р-Н. Сонас, 145-146.

²⁶ Упор. Jesper Lau Hansen (Хансен), „The SUP Proposal: Registration and Capital (Articles 13-17)“, *European Company and Financial Law Review*, 12(2)/2015, 179 и Alessio Bartolacelli, „A New Framework on Digitalization in European Company Law“, *Intereulaweast*, V(2)/2018, 43.

²⁷ Више вид. Норт, 186-187.

²⁸ Alessio Bartolacelli (Бартолацели), „Almost Capital-less Companies in Europe: Trends, Variations, Competition“, *European Company and Financial Law Review*, 14(1)/2017, 221.

²⁹ Повлачење приједлога Комисије 2018/С 233/05, *Службени лист Европске уније*, С 233, 4. јули 2018.

Према томе, на нивоу Европске уније је, и поред озбиљних напора за унапређењем, и даље на снази Директива 2009/102/ЕЗ, која је замијенила Дванаесту директиву компанијског права (89/667/ЕЕЗ) из 1989. године о друштвима са ограниченом одговорношћу само са једним чланом. Директивом 2009/102/ЕЗ се прописује могућност, како оснивања, тако и свођења вишечланог друштва на једночлано. Само, на основу чл. 7 ове Директиве, у случају ако законодавство одређене државе чланице предвиђа могућност оснивања предузетничке дјелатности са ограниченом одговорношћу на износ уложен у обављање те дјелатности, у тој држави се не мора допустити оснивање једночланих друштава. Одредбе Директиве 2009/102/ЕЗ су имплементирани и у национална законодавства Србије и Републике Српске, а најзначајније се односе на обезбјеђење транспарентности пословођења, управо из разлога што друштво има само једног власника и нема могућности да се власници међусобно контролишу, што отвара простор за могуће злоупотребе и ризично је с аспекта појачане опасности оштећења повјерилаца таквог друштва.³⁰ Стога се, према чл. 4 и 5 Директиве 2009/102/ЕЗ (у складу са тачкама 7 и 8 њене преамбуле), одлуке које једини члан доноси у улози скупштине друштва, као и сви уговори између тог члана и друштва, осим оних закључених у нормалним условима, а који се односе на текуће дјелатности, требају или уписивати у записник или сачињавати у писаном облику. С друге стране, код овог облика друштава са ограниченом одговорношћу нема потребе за примјеном правила о заштити мањинских чланова, као ни о већини потребној за доношење одлука.

2.3. Омогућавање електронске регистрације друштава са ограниченом одговорношћу

Последњи корак у развоју процеса електронске регистрације на нивоу Европске уније представља Директива 2019/1151 о употреби дигиталних алата и процедура у компанијском праву (у даљем тексту: Директива 2019/1151), из 2019. године, која представља допуну Директиве 2017/1132.³¹ Ова Директива се наслања на Уредбу (ЕУ) бр. 910/2014 Европског парламента и Вијећа Европе од 23. јула 2014. о електронској идентификацији и услугама повјерења за електронске трансакције на унутрашњем тржишту, у погледу

³⁰ Вид. чл. 99 ст. 1 и чл. 131 ст. 2-4 Закона о привредним друштвима Републике Српске, *Службени гласник Републике Српске*, бр. 127/08, 58/09, 100/11, 67/13, 100/17 и 82/19. Такође, чл. 139, чл. 198 ст. 4 и чл. 211 ст. 5 т. 1 Закона о привредним друштвима Републике Србије, *Службени гласник Републике Србије*, бр. 36/11, 99/11, 83/14 – др. Закон, 5/15, 44/18, 95/18, 91/19 и 109/21.

³¹ Directive (EU) 2019/1151 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 amending Directive (EU) 2017/1132 as regards the use of digital tools and processes in company law, *Official Journal of the European Union*, L 186/80, 11. јули 2019.

инструмената за установљење идентитета оснивача, али такође и проширује круг електронских средстава идентификације изван оних одређених наведеном Уредбом.³² У ствари, Директива 2019/1151 наставља идеју креирану приједлогом SUP Директиве да се омогући потпуна електронска регистрација без физичког присуства оснивача, али овај пут не само за једночлана друштва са ограниченом одговорношћу, већ за сва привредна друштва.³³ Међутим, државе чланице могу, сходно чл. 13g ст. 1 тач. 2 Директиве 2019/1151, одлучити да ограниче могућност оснивања путем интернета само на друштва са ограниченом одговорношћу.

Директивом 2019/1151 се отклања и дилема, која је уједно представљала главни разлог отпора приједлогу SUP Директиве од стране нотара. Наиме, у чл. 13c ст. 2 Директиве 2019/1151 прописано је да се њоме не доводе у питање поступци и захтјеви утврђени националним правом, укључујући оне који се односе на правне поступке за састављање акта о оснивању, под условом да је могуће оснивање привредног друштва путем интернета. Дакле, нотари могу бити укључени и у овакав поступак регистрације привредних друштава. То је изричито наглашено и у чл. 13g ст. 4 тач. c Директиве 2019/1151.

Потпуна електронска регистрација, коначно, подразумијева да и плаћања буду учињена електронским путем (судске таксе, услуге нотара, и сл.), као и да се доказ о извршеној уплати може пружити *on line*.³⁴ Процес електронске регистрације се, додуше, може закомпликовати могућношћу уношења неновчаних улога. Држава чланица би у том случају могла одбити електронску регистрацију у складу са чл. 13g ст. 4 тач. d Директиве 2019/1151. С друге стране, ово не мора бити сметња, већ се може остати при концепту електронске регистрације, уз коришћење опције за продужење максималног времена допуштеног за довршетак *on line* регистрације.³⁵ Тиме се оставља довољно времена за експертску процјену вриједности улога.

У циљу олакшања оснивања и прекограничне сарадње, у чл. 13f Директиве 2019/1151 је прописано да, на порталима за упис привредних друштава или одговарајућим интернетским страницама у државама чланицама, корисницима требају бити доступне сажете и адекватно прилагођене информације као помоћ за оснивање друштва или регистрацију његове подружнице. Те информације морају бити бесплатне и барем на језику који у највећој

³² Упор. Татјана Јевремовић Петровић, *Модели оснивачких акција*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд 2019, 128 и Segismundo Alvarez Royo-Villanova, „Proposal Regarding the Use of Digital Tools and Processes in Company Law: The Practitioner’s Perspective“, *European Company and Financial Law Review*, 16(1-2)/ 2019, 164.

³³ Више вид. А. Bartolacelli (2018), 39-40, 64.

³⁴ А. Bartolacelli (2018), 46

³⁵ Директива 2019/1151, чл. 13g ст. 7.

мјери разумију прекогранични корисници (нпр. на енглеском језику).³⁶ Оснивачима друштва са ограниченом одговорношћу требају бити доступни и обрасци за оснивање, што представља додатну олакшицу. И они требају бити доступни бар на једном од службених језика Европске уније који углавном разумије највећи могући број прекограничних корисника.

Коначно, учињен је корак и на унапређењу међурегистарске сарадње. Наиме, у чл. 16 Директиве 2019/1151 је прописана обавеза држава чланица да осигурају да привредна друштва имају европски јединствен идентификатор прописа у Проведбеној Уредби Комисије ЕУ 2015/884 од 8. јуна 2015. године о утврђивању техничких спецификација и поступака потребних за систем повезивања регистара утврђен Директивом 2009/101/ЕЗ Европског парламента и Вијећа Европе. Наведени идентификатор служи као средство идентификације у комуникацији међу регистрима путем система повезивања регистара. Овим путем морају бити бесплатно доступни барем подаци о фирми, правном облику, сједишту, регистрационом броју и европском јединственом идентификатору (EUID) привредног друштва, као и о интернетским страницама друштва, његовом статусу, дјелатностима, заступницима и подружницама (чл. 19 ст. 2-3 Директиве 2019/1151). Ипак, могло би се закључити да, иако је циљ Директиве 2019/1151 обезбјеђење потпуне електронске регистрације, она није обавезујућег карактера и оснивачи слободно могу оптирати и за стари концепт папирне регистрације.

3. РЕФОРМЕ У НАЦИОНАЛНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМА

На националним нивоима, пресуде Суда правде Европске уније у случају *Centros*,³⁷ а потоми другим познатим случајевима, попут *Überseering*,³⁸ *Inspire Art*³⁹ и *SEVIC Systems AG*,⁴⁰ су нагнале законодавце да настоје што

³⁶ Директивом 2019/1151 је прописан минимални садржај тих информација.

³⁷ *Centros Ltd v. Erhvervs – og Selksabsstyrelsen*, CJEU, Case C-212/97, Judgement of the Court, 19.3.1999., ECLI:EU:C:1999:126. *Centros ĩpoĩĩus Erhvervs*, Суд правде ЕУ, случај бр. C-212/97, Пресуда Суда од 19. марта 1999., ECLI:EU:C:1999:126.

³⁸ *Überseering BV v. Nordic Construction Company Baumanagement GmbH*, CJEU, Case C-208/00, Judgement of the Court, 5.11.2002., ECLI:EU:C:2002:632. *Überseering ĩpoĩĩus Nordic Construction Company Baumanagement*, Суд правде ЕУ, случај бр. C-208/00, Пресуда Суда од 5. новембра 2002., ECLI:EU:C:2002:632.

³⁹ *Kameer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam v. Inspire Art Ltd*, CJEU, Case C-167/01, Judgement of the Court, 30.9.2003., ECLI:EU:C:2003:512. *Kameer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam ĩpoĩĩus Inspire Art*, Суд правде ЕУ, случај бр. C-167/01, Пресуда Суда од 30. септембра 2003., ECLI:EU:C:2003:512.

⁴⁰ *Request for a preliminary ruling from Landgericht Koblenz*, CJEU, Case C-411/03, Judgement of the Court, 13.12.2005., ECLI:EU:C:2005:762. *Захїїєв за ĩреїїхогну олкуку Округжної*

више поједноставити и олакшати оснивање малих и средњих компанија, како би привукли осниваче да у својој држави оснују такву компанију, умјесто да бирају повољније услове у иностранству.⁴¹ То је довело до читавог таласа реформи у државама Европске уније од средине 2000-их година.⁴²

3.1. Олакшање услова оснивања друштава са ограниченом одговорношћу

Први правац реформи је био усмјерен на увођење приступачнијих правила за осниваче постојећих форми компанија. Британско друштво са ограниченом одговорношћу је имало улогу зачетника таласа и представља прототип тзв. „компаније из поштанског сандучета“ (енгл. *letterbox company*).⁴³ Наиме, британско право, тачније *company limited by shares* или само *limited*⁴⁴ карактерише непостојање захтјева у погледу минималног капитала и једноставан поступак оснивања па је зато то право било привлачно држављанима других држава чланица ЕУ које су ту оснивале своја друштва. То је као ненамјеравану посљедицу имало појаву „компанија из поштанског сандучета“, односно компанија које су формално биле регистроване у Великој Британији, а суштински су све или већину пословних активности обављале у држави оснивача. Тај тренд су затим прихватиле и Француска,⁴⁵ Холандија,⁴⁶ Португал,⁴⁷ дјелимично Аустрија,⁴⁸ а са посљедњим реформама и Шпанија, у којој је 2003. године коституисан нови модел компаније *Sociedad limitada nueva empresa – SLNE*, али износ основног капитала у почетку није био драстично смањен у односу на дотадашњи режим д.о.о.-ова.⁴⁹ Реформе су чињене и у скандинавским земљама, као нпр. Норвешкој и Финској.⁵⁰

суга у Кобленцу, Суд правде ЕУ, случај бр. C-411/03, Пресуда Суда од 13. децембра 2005., ECLI:EU:C:2005:762.

⁴¹ Наведене пресуде су омогућиле предузетницима да оснивају привредна друштва тамо гдје им је најповољније, без обзира на планирано мјесто обављања послова.

⁴² Више вид. М. Neville, К. Е. Sorensen, 551.

⁴³ А. Bartolacelli (2017), 189-190.

⁴⁴ Вид. пар. 3 Компанијског закона Велике Британије из 2006. године. Доступно на: <https://legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/contents>, 23. новембар 2022.

⁴⁵ *Société à responsabilité limitée (SARL)* – почев од 2003. године, извршено неколико измјена.

⁴⁶ *Belloten vennootschap – BV*, код којег су измјене чињене почев од 2007. године.

⁴⁷ *Sociedade por quotas – SQ*, измјене вршене од 2005. године.

⁴⁸ Код чијих д.о.о.-ова је основни капитал подијељен на два дијела, те је подложен различитим правним режимима у погледу обавезе његовог уношења у друштво.

⁴⁹ О промјенама у свим наведеним државама, више вид. А. Bartolacelli (2017), 191-202.

⁵⁰ Вид. М. Neville, К. Е. Sorensen, 551-552.

3.2. Увођење поједностављених друштава са ограниченом одговорношћу

Други правац реформи се састоји у задржавању постојеће регулативе друштава са ограниченом одговорношћу, уз увођење нових поједностављених подтипова овог друштва. Дакле, не ради се о посебним облицима привредних друштава. Уствари, национална законодавства или уводе ове облике друштава са ограниченом одговорношћу или просто наглашавају могућност оснивања и једночланих друштава са ограниченом одговорношћу, уз регулисање њихових специфичности. Међутим, битно је нагласити да постоји разлика између једночланих д.о.о. и поједностављених подтипова д.о.о. Наиме, поједностављено д.о.о. не мора нужно бити једночлано друштво, иако се законима прописује ограничење у погледу броја чланова (нпр. у хрватском праву овај подтип д.о.о.-а може имати највише пет чланова).⁵¹ С друге стране, поједностављено д.о.о. није ни нови тип привредног друштва, већ подтип д.о.о.-а на који се примјењују све одредбе законских прописа које се односе и на д.о.о., изузев онога што је посебно прописано за овај подтип.⁵² Стога бисмо га могли дефинисати као д.о.о. са мањим основним капиталом од оног који је прописан за класично д.о.о., те бржим и једноставнијим условима за оснивање друштва.⁵³

Типичан примјер овог типа реформи је њемачко право, у коме је 2008. године усвојен Закон о модернизацији права друштава са ограниченом одговорношћу и борби против злоупотребе.⁵⁴ Овим Законом је креирана алтернативна варијанта друштва са ограниченом одговорношћу под називом *Unternehmersgesellschaft haftungsbeschränkt* (скраћено: UG), која може имати до три члана и у коју сваки члан мора уложити најмање 1€, што значи да у случају једночланог друштва, оно може имати основни капитал од само 1€.⁵⁵ Тако је Њемачка, која је некад била један од водећих заговорника обавезног основног капитала, одустала од тог концепта.⁵⁶ Ипак, задржан је концепт обавезних законских резерви које UG мора стварати у случају остваривања добити све док не достигне 25.000 €, када се мора трансформисати у општи тип друштва са ограниченом одговорношћу.

⁵¹ Чл. 390а. Закона о трговачким друштвима, *Народне новине*, бр. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22.

⁵² Вид. Barbić, 596.

⁵³ *Ibid.*, 593, 596.

⁵⁴ Gesetz zur Modernisierung des GmbH-Rechts und zur Bekämpfung von Missbräuchen (MoMiG) 2008. *Bundesgesetzblatt*. Teil 1, Nr. 48, 2008, 2026-2047, Доступно на: www.dejure.org/BGBl/2008/BGBl_I_S_2026, 23. новембар 2022.

⁵⁵ Мора се нагласити да је у пракси ситуација нешто другачија, с обзиром на чињеницу да је за потребе покрића трошкова оснивања (који износе неколико стотина евра), ипак, потребан одговарајући износ основног капитала чак и код једночланог UG.

⁵⁶ J. L. Hansen, 483.

Поред тога, поједностављено друштво са ограниченом одговорношћу у Њемачкој има директора као инокосног органа управљања и моделе оснивачких аката, као додатак Закону о друштвима са ограниченом одговорношћу (*Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung – GmbHG*), који су примјењиви и на UG, што доприноси смањењу трошкова оснивања, и то претежно оних који се односе на услуге нотара.⁵⁷ Овај подтип д.о.о.-а је, уствари, представљао одговор на „увоз“ друштава са ограниченом одговорношћу из Енглеске, а чије је стварно сједиште било у Њемачкој. Наиме, понуђен је концепт друштва чије је оснивање једноставније и јефтиније, како би могло конкурисати енглеским друштвима са ограниченом одговорношћу и тако задржати осниваче у властитој држави, умјесто да одлазе у иностранство ради јефтиније регистрације. Узрок свему томе је био став Суда правде Европске уније (скраћено: СПЕУ), који је заузет у низу горе споменутих пресуда, према коме се не може задирати у правни субјективитет привредног друштва које је ваљано основано по праву било које државе чланице. Дакле, не може се подвргавати одређеним евентуално строжим условима (као нпр. у погледу висине основног капитала), који су прописани законодавством државе у којој послује и не може му се, по том основу, забранити пословање. Ипак, с обзиром на чињеницу да је UG само подтип д.о.о.-а, на сва питања која нису регулисана посебно, примјењују се опште одредбе које се односе на сва друштва са ограниченом одговорношћу.

Сплет свих напријед наведених околности (пресуде СПЕУ, енглески *limited*, пракса „компанија из поштанског сандучета“, искуство њемачког права) је произвео тренд регулисања поједностављених друштава са ограниченом одговорношћу, са фокусом на минималним захтјевима у погледу износа основног капитала и скраћивање времена и трошкова инкорпорације. Чак се и у државама у којима су у процес регистрације укључени нотари, што повећава саме трошкове, покушава редуковати их што више. Тако, у Италији поједностављено д.о.о. је ослобођено нотарских трошкова, као и дужности прибављања печата.⁵⁸

У Белгији је 2010. године уведено поједностављено д.о.о. под називом *société privée à responsabilité limitée-starter (SPRL-S)*, у Данској је од 2014. године на снази Закон којим је уведено слично друштво под називом *iværksætterselskaber (IVS)*,⁵⁹ а у Француској је успостављено *société à responsabilité limitée (SARL)* као једно од најстаријих поједностављених друштава, а креиран је и посебан модел једночланог друштва под називом *entreprise unipersonnelle à responsabilité limitée (EURL)*, мада и SARL може бити инкорпорисано

⁵⁷ А. Bartolacelli (2017), 203.

⁵⁸ Више вид. М. Neville, К. Е. Sorensen, 566.

⁵⁹ У преводу, „предузетничка компанија“.

у форми једночланог друштва.⁶⁰ Француско право је у склопу реформе из 2014. године напустило и традиционалну забрану физичким лицима да буду једини власници више једночланих друштава. Ова забрана, установљена још 1985. године, била је подстакнута финансијскоправним разлозима, јер је физичко лице, као једини власник, било подвргнуто порезу на доходак физичких лица, а не порезу који се примјењује на привредна друштва. Интересантно је да је ова забрана била узор и за нека друга законодавства која почивају на романској правној школи, попут румунског, да уведу забрану и за сама једночлана друштва да буду власници других једночланих друштава са ограниченом одговорношћу, што није имало чак ни упориште у разлозима из којих је ова забрана оригинално уведена у Француској.⁶¹

Такође, у Италији је 2012. године уведена форма поједностављеног д.о.о.-а, под називом *società semplificata a responsabilità limitata*. И у Португалу је 2011. године креирано д.о.о. без захтјева за минималним основним капиталом, под називом *sociedade por quotas*.⁶² Сличне реформе су учињене и у Грчкој 2012. године (поједностављено д.о.о. – IKE) и Шпанији 2013. године, гдје је установљено друштво под називом *Sociedad Limitada de Formacion Sucesiva (SLFS)*.⁶³ У Луксембургу је уведен посебан облик једночланог д.о.о.-а, под скраћеним називом s.a.r.l.s., док је у Хрватској 2012. године уведен облик једноставног д.о.о.-а по угледу на њемачки UG.⁶⁴ Најнижи износ основног капитала овог облика друштва је 10 куна, док се код класичног д.о.о.-а захтијева износ од најмање 20.000 куна.

3.3. Дејства смањења минималног износа основног капитала друштава са ограниченом одговорношћу

Посљедица спровођења свих претходно наведених реформи у законодавствима држава чланица Европске уније се састојала у томе да је, већ у вријеме објављивања приједлога SUP Директиве, остало свега 11 држава чланица у којима се и даље захтијевало уношење више од 1€ на име осни-

⁶⁰ Више вид. А. Bartolacelli (2017), 191-193, 206-212.

⁶¹ Вид. А-М. Lupulesku (Љупулеску), „Some Particularities Concerning the Limited Liability Company“, *Perspectives of Business Law Journal*, 4(1)/2015, 71-72.

⁶² Р-Н. Conac, 150.

⁶³ Притом је неопходно нагласити да је у Шпанији, као што смо већ истакли, прво уведено друштво под називом SLNE, које није било најбољи одговор на британски *limited*, бар што се тиче висине основног капитала, јер је постављен у износу од 3.000 €. Истина, измјенама из 2013. године је уведена могућност да се уплати и само 1 евро приликом оснивања, али компанија мора да оставља најмање 20% годишњег нето профита у обавезне статутарне резерве све док се не достигне износ од 3.000 €. Вид. Bartolacelli (2017), 198-200. SLFS, такође, представља класично д.о.о., али се његовим увођењем омогућава оснивање друштва на посебан начин и без минималног капитала.

⁶⁴ Више вид. D. Jurić, S. Marinac, 458-462.

вачког капитала д.о.о.-а. У свим осталим државама, то је сведено на симболичан износ, барем у случају физичких лица у статусу оснивача.

Истраживачке студије су показале да је смањење захтјеваог износа основног капитала довело до повећања интензитета оснивања поједностављених друштава са ограниченом одговорношћу. Тако је, нпр., у Њемачкој основано више од 23.000 поједностављених д.о.о.-ова (UG) у периоду 2008-2009, док је број новоформираних д.о.о.-ова (GmbH) остао на истом нивоу као и претходних година.⁶⁵ Упркос страху да тако драстична редукација оснивачког капитала може угрозити повјерице, могло би се закључити да се тако нешто ипак није догодило. Наиме, национална законодавства, попут њемачког, белгијског или данског, су увела институт обавезних резерви које се морају попуњавати из профита компанија, све док се не достигне прописани износ основног капитала. Такође, друга законодавства, као што је холандско, су нашла рјешење у примјени тестова солвентности.

4. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Идеја *Societas Unius Personae* је била да се хармонизује само оно што је апсолутно неопходно ради олакшања прекограничне регистрације, уз остављање доста слободе националним законодавствима, која су уз ову нову форму могла задржати већ креиране поједностављене облике друштава са ограниченом одговорношћу или их трансформисати у SUP, уз задржавање националних специфичности, с обзиром на чињеницу да SUP није био замишљен као наднационална компанија. Ипак, ово није обуздало истицање бројних примједби и протеста, посебно јаког нотарског лобија држава у којима су они били укључени у процес регистрације, као што су Њемачка и Шпанија, тако да је, и поред супротне аргументације да би нотари и даље могли бити ангажовани чак и ако би се прешло на режим потпуне електронске регистрације, ова прилично интересантна замисао пропала и приједлог SUP Директиве је био повучен.

Неуспјех покушаја креирања поједностављеног друштва са ограниченом одговорношћу на нивоу Европске уније, није, међутим, поколебао заговорнике идеје поједностављења услова оснивања и пословања ове форме привредних друштава, како у појединим државама чланицама, тако ни на нивоу Европске уније. Као резултат даљњих напора, 2019. године је усвојена Директива о употреби дигиталних алата и процедура у компанијском праву, с циљем да се пређе на потпуни процес електронске регистрације друштава са ограниченом одговорношћу. Такође, на националним нивоима

⁶⁵ M. Neville, K. E. Sorensen, 555.

је прихваћена идеја смањења основног капитала, тако да је већина држава уредила концепт компаније од 1€, било као поједностављеног или друштва са ограниченом одговорношћу у општем режиму. Схваћено је наима, да виши износ основног капитала баш и не представља, у толикој мјери, заштиту повјерилаца, те да се она адекватно може пружити и захтјевом стварања обавезних резерви или увођењем теста солвентности код било каквог располагања имовином друштва, као нпр. исплате дивиденди или стицања сопствених удјела.

Тренд привлачења што већег броја инвеститора ка овој правној форми привредних друштава је настављен и другим облицима олакшица, попут креирања модела оснивачких аката, захтјевом једноставније организационе структуре компаније, једноставније процедуре сазивања, као и отклањањем других формалности у вези са одржавањем скупштине друштва, а које постоје код акционарских друштава. Код једночланих друштава постоје и додатне погодности, као што је непостојање ограничења у погледу могућности располагања удјелима према трећим лицима, јер нема других чланова који би могли конкурисати или бити оштећени оваквим располагањима.

Показало се, стога, да поједностављење, убрзање и појефтињење поступка оснивања, те стварање додатних погодности у организацији и пословању друштава са ограниченом одговорношћу, недвосмислено доводи до појачања предузетничке активности и повећања броја нових друштава са ограниченом одговорношћу. То је практично довело до такмичења држава на нивоу Европске уније, у посљедњих петнаестак година, у вршењу реформи националних законодавстава, све у циљу стварања што повољнијег амбијента за оснивање и пословање овог облика привредних друштава и задржавање инвеститора у границама домаће привреде.

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ

Књиге и чланци:

- Barbić, Jakša, *Pravo društava. Knjiga druga. Društva kapitala. Svezak II. Društvo s ograničenom odgovornošću, Društvo za uzajamno osiguranje, Kreditna unija, Europsko društvo – societas europea (SE)*, 6. izd. Zagreb 2013.
- Bartolacelli, Alessio, „Almost Capital-less Companies in Europe: Trends, Variations, Competition”, *European Company and Financial Law Review*, 14(1)/2017, 187-233.
- Bartolacelli, Alessio, „A New Framework on Digitalization in European Company Law“, *Intereulaweast*, V(2)/2018, 1-68.
- Drury, Robert, “The European Private Company”, *European Business Organization Law Review*, 9/2008, 125-136.
- Јевремовић Петровић, Татјана, *Модели оснивачких аката*, Београд 2019.

- Jurić, Dionis, Marinac, Sonja, „Societas Unius Personae – Prijedlog Direktive o društvima s ograničenom odgovornošću s jednim članom“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 36(1)/2015, 435-466.
- Kravets, Audrey, „Discussion Report: The Proposal for a Directive on the Single-Member Private Limited Liability Company“, *European Company and Financial Law Review*, 12(2)/2015, 125-138.
- LLCs, Partnerships and Unincorporated Entities Committee, ABA Business Law Section, Single-Member LLC Individual Member Form, *The Business Lawyer*, 69/2014, 775-797.
- Lupulesku, A-M., „Some Particularities Concerning the Limited Liability Company“, *Perspectives of Business Law Journal*, 4(1)/2015, 68-73.
- Malberty, Corrado, „The relationship between the Societas Unius Personae proposal and the *acquis*: Creeping Toward an Abrogation of EU Company Law?“, *European Company and Financial Law Review*, 12(2)/2015, 238-279.
- Марјански, Владимир, „Расподјела добити члановима друштва с ограниченом одговорношћу и разлике у односу на друге исплате корпоративно-правног карактера“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, 1/2020, 215-243.
- Neville, Mette, Sorensen, Karsten Engsig, „Promoting Entrepreneurship – The New Company Law Agenda“, *European Business Organization Law Review*, 15/2014, 545-584.
- Royo-Villanova, Segismundo Alvarez, „Proposal Regarding the Use of Digital Tools and Processes in Company Law: The Practitioner’s Perspective“, *European Company and Financial Law Review*, 16(1-2)/2019, 149-189.
- Slakoper, Zvonimir, *Društvo sa ograničenom odgovornošću u sudskoj praksi i pravnoj teoriji*, 2. izd., Zagreb 2009.
- Teichmann, Christoph, „Corporate Groups within the Legal Framework of the European Union: The Group-Related Aspects of the SUP Proposal and the EU Freedom of Establishment“, *European Company and Financial Law Review*, 12(2)/2015, 202-229.
- Hansen, Jesper Lau, „The SUP Proposal: Registration and Capital (Articles 13-17)“, *European Company and Financial Law Review*, 12(2)/2015, 177-190.
- Harbarth, Stephan, „From SPE to SMC: The German Political Debate on the Reform of the “Small Company”“, *European Company and Financial Law Review*, 12(2)/2015, 230-237.
- Hopt, Klaus, „Corporate Governance in Europe“, *New York University Journal of Law & Business*, 12(1)/2015, 139-213.
- Conac, Pierre-Henri, „The Societas Unius Personae (SUP): A „Passport“ for Job Creation and Growth“, *European Company and Financial Law Review*, 12(2)/2015, 139-176.

Правни извори и судске одлуке:

Gesetz zur Modernisierung des GmbH-Rechts und zur Bekämpfung von Missbräuchen (MoMiG) 2008, *Bundesgesetzblatt*. Teil 1, Nr. 48, 2008, pp. 2026-2047, Доступно на: www.dejure.org/BGBI/2008/BGBl_I_S_2026 (23. новембар 2022.).

- Directive (EU) 2017/1132 of the European Parliament and of the Council of 14 June 2017 relating to certain aspects of company law (codification), *Official Journal of the European Union*, L 169, 30.06.2017., pp. 46-128.
- Directive (EU) 2019/1151 of the European Parliament and of the Council of 20 June 2019 amending Directive (EU) 2017/1132 as regards the use of digital tools and processes in company law, *Official Journal of the European Union*, L 186/80, 11.7.2019., pp. 80-104.
- Directive 2009/102/EC of the European Parliament and of the Council of 16 September 2009 in the area of company law on single-member private limited liability companies (codified version), *Official Journal of the European Union*, L 258/20, 1.10.2009., pp. 20-25.
- Закон о привредним друштвима, *Службени гласник Републике Српске*, бр. 127/08, 58/09, 100/11, 67/13, 100/17 и 82/19.
- Закон о привредним друштвима, *Службени гласник Републике Србије*, бр. 36/11, 99/11, 83/14 – др. Закон, 5/15, 44/18, 95/18, 91/19 и 109/21.
- Закон о трговаčким друштвима, *Narodne novine*, br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13, 110/15, 40/19, 34/22.
- Povlačenje prijedloga Komisije (2018/C 233/05), *Službeni list Evropske unije*, C 233, 4. јули 2018., стр. 6-7.
- Proposal Directive of the European Parliament and of the Council on single-member private limited liability companies, *COM/2014/0212*, Brussels, 9.4.2014., pp. 1-26.
- Regulation (EU) No 910/2014 of the European Parliament and of the Council of 23 July 2014 on electronic identification and trust services for electronic transactions in the internal market and repealing Directive 1999/93/EC, *Official Journal of the European Union*, L 257, 28.8.2014., pp. 73-115.
- CJEU, Case C-212/97 *Centros Ltd v. Erhvervs – og Selskabsstyrelsen*, Judgement of the Court, 19.3.1999., ECLI:EU:C:1999:126, доступно на: <https://eur-lex.europa.eu> (24. новембар 2022.).
- CJEU, Case C-208/00 *Überseering BV v. Nordic Construction Company Baumanagement GmbH*, Judgement of the Court, 5.11.2002., ECLI:EU:C:2002:632, доступно на: <https://eur-lex.europa.eu> (24. новембар 2022.).
- CJEU, Case C-167/01 *Kameer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam v. Inspire Art Ltd*, Judgement of the Court, 30.9.2003., ECLI:EU:C:2003:512, доступно на: <https://eur-lex.europa.eu> (24. новембар 2022.).
- CJEU, Case C-411/03 *Request for a preliminary ruling from Landgericht Koblenz*, Judgement of the Court, 13.12.2005., ECLI:EU:C:2005:762, доступно на: <https://eur-lex.europa.eu> (24. новембар 2022.).
- Companies Act 2006, <https://legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/contents> (23. новембар 2022.).

Zoran R. Vasiljević
University of Banja Luka
Faculty of Law Banja Luka
zoran.vasiljevic@pf.unibl.org
ORCID ID: 0000-0002-9691-424X

Reform Processes Regarding Limited Liability Companies in Legislation of European Union and its Member States

Abstract: *Unlike national legislations, at the level of the European Union, more detailed regulation of limited liability companies is lacking. However, in the last twenty years, there has been a trend of facilitating the establishment and business conditions of this type of companies, as the most suitable form for conducting such a process. The author presents and analyzes development and implementation of the idea of mitigating the conditions for the establishment of limited liability companies, especially through the creation of its special form – a simplified limited liability company. It is stated that better results were achieved at the national level, but also that there were progress at the level of the European Union, especially in terms of creating possibility for full electronic registration. It turned out that all efforts in this area have led to an increase in the number of newly established limited liability companies and especially their subtype of simplified companies.*

Keywords: *limited liability company, societas unius personae, simplified limited liability company, electronic registration.*

Датум пријема рада: 15.12.2022.

Датум достављања коначне верзије рада: 17.01.2023.

Датум прихватања рада: 25.01.2023.